

PARTICIPATIEVERSLAG KENNISONTBIJT OMGEVINGSVISIE

Kennisontbijt Omgevingsvisie Aa en Hunze

	Datum	16 april 2025
	Doel	Informatie ophalen en verkennen van belangrijke thema's. Benoemen van bijbehorende opgaven voor de toekomst van de gemeente Aa en Hunze.
	Participatieniveau	Meedenken
	Aanwezig	Extern: Recreatieschap Drenthe, LTO Noord, Steunpunt Erfgoed Drenthe, Innovatie Veenkoloniën, Adviesraad sociaal domein, ondernemersvereniging Gieten / Ondernemersplatform, SportDrenthe, Waterschap Hunze & Aa's, De Volmacht, Huisartspraktijk Mantingh, Waterbedrijf Groningen, Natuur&Milieufederatie / Werkgroep Omgevingskwaliteit Aa en Hunze, Fietzersbond Drenthe, Agrarische Natuur Drenthe, Libau, Impuls, GGD Drenthe, Grolloo zorg/Impuls, Veiligheidsregio Drenthe, Staatsbosbeheer, Enexis, Landschapsbeheer Drenthe, Werkgroep Ossenkracht Eext (energie-initiatief), Toegankelijkheidsraad, Drents particulier grondbezit, vereniging dorpsarchief de Kluis (Eext), Rolder historisch gezelschap, P10, historische vereniging Annen, Tennet TSO, BOKD, Woonborg, Veilig Verkeer Nederland afd. Drenthe, Jacobus kerk gemeente Rolde, Protestantse gemeente Rolde, Omgevingsdienst Drenthe, toeristisch platform Aa en Hunze, het Drents landschap. Gemeente Aa en Hunze: Strategisch adviseur Ruimtelijk beleid (2x), Omgevingsadviseur (1x), Strategisch adviseur Duurzaamheid, Adviseur Gezondheid, projectteam Omgevingsvisie. Bügel Hajema: Adviseurs (2x) plus ondersteuning.

De bijeenkomst stond in het teken van het verkennen van belangrijke thema's en het benoemen van bijbehorende opgaven voor de toekomst van de gemeente. Het kennisontbijt was bedoeld als inhoudelijke start voor het traject naar een omgevingsvisie. Het gesprek vond plaats langs vier overkoepelende thema's:

1. *Leefbaarheid*
2. *Duurzaamheid*
3. *Ondernemen*
4. *Landelijk gebied*

Centrale vragen tijdens de bijeenkomst waren:

- A. *Wat vinden we belangrijk om te behouden en beschermen in Aa en Hunze?*
- B. *Welke opgaven en uitdagingen zien we op de verschillende thema's?*

Tijdens het kennisontbijt leverden de deelnemers niet alleen vrijblijvende ideeën aan, maar benoemden zij ook expliciet waar volgens hen concrete opgaven en knelpunten liggen. Deze opbrengst gaat verder dan losse signalen: er is waardevolle inhoud opgehaald die richting geeft aan de koers van de gemeente.

Leefbaarheid

Betekenis van leefbaarheid en kenmerken van het platteland

Leefbaarheid op het platteland gaat over meer dan alleen woningen of voorzieningen. Het gaat ook om veiligheid, gezondheid, bereikbaarheid, sociale samenhang en identiteit. Elk dorp heeft zijn eigen karakter en wensen. Inwoners beschikken over veel kennis over hun omgeving en weten goed wat nodig is. De vraag “wat is een leefbaar dorp?” roept telkens nieuwe inzichten op. Randvoorwaarden zoals nabijheid van voorzieningen, rust, ruimte en een groene omgeving spelen daarbij een grote rol. Niet alles kan overal, en keuzes zijn nodig. De gemeente moet daarom duidelijk maken wat wél kan per dorp en gebied.

Uitdagingen voor de toekomst van de dorpen

1. *In beeld brengen wat leefbaarheid per dorp betekent, zodat toekomstige plannen (nog) beter kunnen aansluiten bij lokale wensen en omstandigheden.*
2. *De rust, ruimte en andere unieke kenmerken van het platteland blijven waarderen en daar waar mogelijk versterken.*
3. *Zorgen dat inwoners een stem hebben en houden in hun leefomgeving, met aandacht voor hun kennis van de plek en wat zij belangrijk vinden.*
4. *Blijvende aandacht voor de ligging van dorpscentra en korte afstanden tot voorzieningen.*
5. *Samen met dorpen en partners verkennen welke functies en voorzieningen waar het best passen, met oog voor spreiding en bereikbaarheid.*

Wonen en woonomgeving

De woningmarkt staat onder druk. Jongeren en jonge gezinnen vertrekken bij gebrek aan passende woningen, terwijl ouderen uit andere delen van Nederland juist naar Aa en Hunze trekken. Er is behoefte aan andere woonvormen, zoals het splitsen van grote woonboerderijen of samenwonen van ouderen en jongeren. Ook het ombouwen van vrijkomende boerenerven kan bijdragen aan nieuwe woonruimte. Toch loopt dit vaak vast op regelgeving. De woningvoorraad moet meebewegen met de veranderende behoefte, maar ook met de vergrijzing en de toenemende zorgvraag. Het vasthouden van jongeren vereist woningen, werk en een aantrekkelijk sociaal klimaat.

Uitdagingen voor wonen in de dorpen

1. *Onderzoeken hoe regelgeving kan meebewegen met nieuwe woonwensen, zoals het splitsen van woonboerderijen of het herbestemmen van erven.*
2. *Ruimte bieden aan woonvormen die verschillende generaties verbinden, bijvoorbeeld in hofjes of op erven.*
3. *Beter inspelen op de behoeften van jongeren en gezinnen, met passende woningen en voorzieningen dichtbij.*
4. *Per dorp verkennen hoeveel en welk type woningen nodig zijn om ook in de toekomst goed te kunnen wonen.*
5. *Bijdragen aan meer doorstroming op de woningmarkt, zodat er ruimte ontstaat voor verschillende doelgroepen.*

Zorg, gezondheid en sociale samenhang

De zorgvraag in dorpen groeit, vooral door vergrijzing en de komst van nieuwe inwoners op leeftijd. Tegelijkertijd zijn er wachtlijsten in de jeugdzorg en is er druk op de huisartsenzorg. Niet elk dorp hoeft een eigen huisarts te hebben, maar wél een ontmoetingsplek waar zorg, welzijn en ondersteuning samenkomen. Een gezonde leefomgeving begint met ruimte om te bewegen, te ontmoeten en sociaal contact te onderhouden. Een beweegvriendelijke en veilige buitenruimte draagt bij aan preventie. Gezondheid en zorg moeten integraal worden meegenomen in het sociaal domein én in ruimtelijke plannen.

Uitdagingen op het gebied van gezondheid, zorg en welzijn

1. *Zorgen dat elk dorp beschikt over een centrale plek waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten en terecht kunnen voor zorg en welzijn.*
2. *Buitenruimtes zo inrichten dat ze uitnodigen tot bewegen, goed toegankelijk zijn en rust bieden aan wie dat nodig heeft.*
3. *Zorgverleners en welzijnspartijen, zoals huisartsen en fysiotherapeuten, vroegtijdig betrekken bij de ontwikkeling van gebieden.*
4. *Gezondheid en zorg structureel meenemen in gemeentelijke plannen, ook als die buiten het sociaal domein vallen.*
5. *Stimuleren dat inwoners zelf initiatieven nemen en samenwerken, zodat de kracht van de gemeenschap beter tot zijn recht komt.*

Voorzieningen en bereikbaarheid

Voorzieningen als onderwijs, sport, winkels, horeca en sociaal-culturele functies zijn onmisbaar voor leefbare dorpen. Maar de druk op deze functies neemt toe. Niet elk dorp kan álles behouden. De uitdaging ligt in het maken van keuzes en in het slim combineren van functies, bijvoorbeeld in een brede school of dorps huis. Ook bereikbaarheid speelt een rol: dorpen met betere OV-verbindingen zijn aantrekkelijker. Flexibel openbaar vervoer, goede fietspaden en verbindingen tussen kernen zijn hierbij belangrijk. Toetsingscriteria kunnen projectontwikkelaars helpen om plannen passend te maken bij het DNA van het dorp.

Uitdagingen voor bereikbaarheid en voorzieningen in dorpen

1. *Per dorp in kaart brengen welke voorzieningen onmisbaar zijn en waar combinaties mogelijk zijn.*
2. *Zorgen dat flexibel openbaar vervoer de verbindingen tussen dorpen en voorzieningen versterkt.*
3. *Heldere kaders meegeven aan ontwikkelaars, zodat nieuwe plannen bijdragen aan leefbaarheid.*
4. *Multifunctioneel gebruik van gebouwen verkennen om voorzieningen te behouden en beter te benutten.*
5. *Gericht investeren in veilige fietsroutes en verbindingen, die bijdragen aan bereikbaarheid én gezondheid.*

Veiligheid en ruimtelijke kwaliteit

Een veilige en prettige leefomgeving vraagt om aandacht voor omgevingsveiligheid en verkeersveiligheid. Stilte, duisternis, gezonde lucht en overzichtelijke openbare ruimtes dragen bij aan een gevoel van veiligheid. Kinderen moeten veilig kunnen spelen en fietsen, ouderen moeten zich zeker voelen in de openbare ruimte. Verkeersveiligheid vraagt om bewustwording, voorlichting en fysieke maatregelen zoals brede fietspaden. Ook het behoud van kenmerkende gebouwen, oude

dorpsstructuren en landschappelijke elementen versterkt het karakter van de dorpen en geeft houvast bij veranderingen.

Uitdagingen voor een veilige en aantrekkelijke leefomgeving

1. *Blijvend aandacht hebben voor verkeersveiligheid, met extra oog voor fietsers en voetgangers.*
2. *Omgevingsveiligheid standaard meenemen bij nieuwe ontwikkelingen en herinrichting van gebieden.*
3. *Bewust omgaan met stilte, donkerte en landschappelijke rust als waarden die bescherming verdienen.*
4. *Kenmerkende gebouwen en structuren de ruimte geven in ruimtelijke plannen, zodat ze behouden blijven.*
5. *De openbare ruimte zo inrichten dat bewegen, spelen en ontmoeten vanzelfsprekend mogelijk is voor jong en oud.*

Duurzaamheid

Energietransitie en ruimtegebruik

De gemeente Aa en Hunze staat voor een grote opgave: voldoen aan de regionale energie- en klimaatdoelen zoals vastgelegd in de Regionale Energiestrategie (RES). Tot nu toe wordt nog geen 20% van de energievraag ingevuld. Het grootste deel moet dus nog worden ingevuld. Dat vraagt om keuzes: waar is ruimte voor zon en wind? En hoe zorg je dat rust, ruimte en natuur behouden blijven?

Inwoners en lokale coöperaties spelen hierin een belangrijke rol. Denk aan projecten met zonnepanelen op daken, of plannen voor 'zon op land'. Maar vrijwillige inzet heeft grenzen. Coöperaties en andere initiatiefnemers hebben ondersteuning nodig. Ook netbeheerder Enexis vraagt afstemming: het stroomnet moet worden verzwaaard, en dat kan niet overal tegelijk.

Daarom is goede samenwerking nodig tussen gemeente, inwoners, netbeheerders en marktpartijen. Gemeente en Enexis kunnen samen meedenken over geschikte locaties. Ook praktische zaken, zoals de draagkracht van daken, moeten vroeg worden meegenomen.

Uitdagingen voor duurzame energie en ruimtegebruik

- 1. Zorgen voor voldoende en toekomstbestendige energie- en waternetwerken die passen bij de opgaven van morgen.*
- 2. Ruimtelijke kaders ontwikkelen die duurzame initiatieven mogelijk maken, met behoud van natuur en rust.*
- 3. Inwoners betrekken en ondersteunen bij het opzetten van energie-initiatieven in hun eigen leefomgeving.*
- 4. Samen keuzes maken over waar wel en waar geen ruimte is voor grootschalige energieopwekking.*
- 5. Nieuwe technologieën zorgvuldig inpassen, met oog voor veiligheid en risico's van installaties zoals accu's en laadvoorzieningen.*

Duurzame mobiliteit en bereikbaarheid

Duurzaamheid gaat ook over hoe mensen zich verplaatsen. Mobiliteit is meer dan verplaatsing: het raakt gezondheid, zelfredzaamheid, leefbaarheid en bereikbaarheid. Het STOMP-principe (Stappen, Trappen, Openbaar vervoer, Mobiliteitsdiensten, Privéauto) helpt hierbij. Dit principe moet leidend zijn bij de inrichting van dorpen en wijken.

In Aa en Hunze zijn ook kansen. Er is een goede OV-verbinding naar Groningen. Dat kan worden versterkt door een regionaal 'HUB-principe'. Veilig fietsen en goed stallen moeten standaard zijn. Toch blijft bereikbaarheid in het buitengebied kwetsbaar, zeker voor mensen zonder auto.

Uitdagingen voor duurzame en slimme mobiliteit

1. *Het STOMP-principe gebruiken als vertrekpunt voor de inrichting van de openbare ruimte, met nadruk op stappen, trappen en OV.*
2. *Duurzame mobiliteit centraal stellen bij het ontwerpen van nieuwe wijken en het herinrichten van bestaande gebieden.*
3. *Het openbaar vervoer-netwerk behouden en versterken met slimme knooppunten en goede overstapmogelijkheden.*
4. *Fietsen veilig en aantrekkelijk maken, met aandacht voor goede routes en stallingen bij voorzieningen en knooppunten.*
5. *Zorgen dat de mobiliteitsvisie aansluit bij de omgevingsvisie, en duidelijk maken wat dit betekent voor de inrichting van gebieden.*
6. *Elektrische mobiliteit en oplaadinfrastructuur stimuleren, met aandacht voor veilige en passende locaties.*

Waterkwaliteit en klimaatadaptatie

De kwaliteit van grond- en oppervlaktewater staat onder druk. Er zijn wettelijke normen, maar in de praktijk krijgen die nog weinig aandacht. Tegelijk verandert het klimaat. Droogte en piekbuien wisselen elkaar sneller af. Het watersysteem moet daarop aangepast worden.

Aa en Hunze is een belangrijk gebied voor grondwaterwinning en wateropvang (waterhoosgebied). De gemeente heeft een rol in het vasthouden van water om ook Groningen droog te houden.

Ook is er zorg over medicijnresten in het water, mede door vergrijzing. Maatregelen kunnen klein beginnen, maar vragen wel sturing. Samenwerking met landbouw en waterbeheerders is daarbij nodig.

Uitdagingen voor waterkwaliteit en klimaatbestendig waterbeheer

1. *Samen met agrariërs werken aan het verbeteren van de waterkwaliteit, waarbij de gemeente meer regie kan nemen.*
2. *De gevolgen van klimaatverandering vragen om een toekomstgericht waterbeleid dat inspeelt op droogte én wateroverlast.*
3. *Nieuwe regels over waterkwaliteit en bijvoorbeeld medicijnresten goed vertalen naar de lokale praktijk en handhaving.*
4. *Waterbeheer sterker verbinden met ruimtelijke ontwikkeling en beleid voor de bodem.*
5. *Verkennen waar kleinschalige klimaatmaatregelen, zoals infiltratie of afkoppeling, mogelijk verplicht gesteld kunnen worden.*
6. *Inwoners bewust maken van het belang van schoon en voldoende water voor hun leefomgeving.*

Sociale en financiële duurzaamheid

Duurzaamheid gaat niet alleen over techniek. Het gaat ook over mensen. Niet iedereen heeft de kennis, het geld of de mogelijkheden om duurzaam te bouwen of te leven. De gemeente moet zorgen dat niemand buitenspel staat.

Sociale duurzaamheid betekent: ruimte voor ontmoeting, gezonde leefomgeving, goede voorzieningen, en een eerlijke verdeling van kosten en baten. Ook jongeren en ouderen moeten zich hier thuis voelen.

Initiatieven moeten zichtbaar worden gemaakt, bijvoorbeeld met goede voorbeelden. Ook in dorpen en bij bedrijven moet ruimte zijn voor duurzaamheid, zoals vrije uitloop voor dieren of duurzame bouw.

Uitdagingen voor sociale en eerlijke duurzaamheid

1. *Sociale duurzaamheid een vaste plek geven binnen beleid en ruimtelijke ontwikkeling.*
2. *Drempels voor duurzaam bouwen verlagen, bijvoorbeeld door meer kennis te delen en financiële belemmeringen weg te nemen.*
3. *Zorgen voor een eerlijke verdeling van maatregelen over wijken en doelgroepen.*
4. *Voorzieningen, openbare ruimte en ontmoetingsplekken blijven zien als basis voor leefbaarheid en daar gericht aandacht aan geven.*
5. *Goede voorbeelden actief delen, zodat ze anderen kunnen inspireren en in beweging brengen.*
6. *Doorstroombmogelijkheden binnen dorpen verbeteren, zodat jongeren en ouderen kunnen blijven wonen waar zij zich thuis voelen.*

Landelijk gebied

Landschap, identiteit en ruimtelijke kwaliteit

Het landelijk gebied van Aa en Hunze heeft een bijzonder landschap. Denk aan de Hondsrug, oude boerderijen, historische verkaveling en zichtlijnen zoals bij de toren van Rolde. Tegelijk staat dat landschap onder druk. Nieuwe functies zoals zonneparken, woonwijken en defensieterrainen leggen claims op de ruimte. Ook verdwijnen karakteristieke elementen zoals houtwallen, lanen of doorkijkjes. De uitdaging is om ontwikkelingen zorgvuldig in te passen én de kernwaarden van het landschap zichtbaar en beleefbaar te houden. Cultuurhistorie en landschap moeten leidend zijn in ruimtelijke keuzes.

Uitdagingen voor een herkenbaar en waardevol landschap

1. *De kernwaarden van het landschap beschermen en zichtbaar houden in ruimtelijke plannen.*
2. *Nieuwe functies, zoals wonen of energieprojecten, zorgvuldig inpassen in het landschap.*
3. *Heldere keuzes maken over waar welke ontwikkelingen wél of juist niet gewenst zijn.*
4. *Cultuurhistorische elementen, zoals oude boerderijen of zichtlijnen, behouden én benutten als dragers van identiteit.*
5. *Beperken van horizon- en lichtvervuiling, door hier bewust aandacht aan te geven in beleid en vergunningverlening.*

Landbouw, natuur en bodem

Landbouw en natuur zijn beide sterk aanwezig in Aa en Hunze. Maar het evenwicht is kwetsbaar. Grote landbouwbedrijven gebruiken grond op een andere manier dan voorheen, en er is spanning tussen agrarisch gebruik en natuurwaarden, bijvoorbeeld door bestrijdingsmiddelen of watergebruik. Tegelijk vraagt de bodem om zorg: veenoxidatie, verdroging of bodemvervuiling tasten de kwaliteit aan. Er is behoefte aan nieuwe afspraken over kringlooplandbouw, bodemherstel en biodiversiteit. Daarbij is samenwerking met agrariërs en het benutten van hun kennis essentieel.

Uitdagingen voor natuur, landbouw en bodem

1. *Werken aan herstel van de bodem en het verbeteren van bodemgezondheid als basis voor een veerkrachtig landschap.*
2. *Samen met agrariërs zoeken naar manieren om biodiversiteit te versterken en waterkwaliteit te beschermen.*
3. *Het gebruik van bestrijdingsmiddelen terugdringen om schade aan natuur en gezondheid te voorkomen.*
4. *Extensieve en multifunctionele vormen van grondgebruik stimuleren, passend bij de kwaliteiten van het gebied.*
5. *Zorgen dat visie en beleid bijdragen aan het versterken van natuurinclusieve landbouw én biodiversiteit.*

Klimaatverandering en waterbeheer

De gevolgen van klimaatverandering worden steeds zichtbaarder in het landelijk gebied. Het watersysteem moet anders worden ingericht: er is soms te veel water, soms te weinig. Inrichting van sloten, beken en bodem speelt hierbij een belangrijke rol. Ook de ontkoppeling van riool en hemelwater vraagt om slimme oplossingen. Een groen-blaauwe aanpak, waarbij water en groen samen worden ingezet, is noodzakelijk. Deze opgaven gelden niet alleen voor de dorpen, maar ook in het buitengebied. Bovendien zijn er kansen om klimaatmaatregelen te combineren met andere doelen, zoals natuur of recreatie.

Uitdagingen voor klimaatadaptatie en veerkrachtige watersystemen

1. *Het watersysteem voorbereiden op periodes van droogte én wateroverlast, met oog voor toekomstige extremen.*
2. *Regenwater verder afkoppelen van het riool, ook in het buitengebied, om het systeem te ontlasten en water vast te houden.*
3. *Groen-blaauwe structuren benutten om klimaatopgaven te verbinden met natuurontwikkeling en leefbaarheid.*
4. *Lokale kennis van bewoners inzetten om klimaatmaatregelen beter te laten aansluiten bij de praktijk.*
5. *Veengebieden extra beschermen om verdere bodemdaling en oxidatie te voorkomen.*

Energie en circulariteit

De energietransitie is een grote opgave in het buitengebied. Er zijn zorgen over het effect op het landschap en over het tempo waarin doelen worden gehaald. Collectieve oplossingen kunnen helpen om draagvlak te vergroten. Denk aan dorpscoöperaties of agri-cycling, waarbij energie en grondstoffen op het erf blijven. Tegelijk vraagt de ondergrond – zoals zoutkoepels en drinkwaterreserves – om zorgvuldige afwegingen. Circulariteit staat nog in de kinderschoenen, maar heeft potentie: het hergebruiken van materialen en reststromen draagt bij aan een duurzame, gesloten kringloop.

Uitdagingen voor energietransitie en duurzaam ruimtegebrek

1. *Heldere kaders opstellen voor energieprojecten in het landschap, met oog voor cultuurhistorische waarden.*
2. *Lokale energie-initiatieven en collectieven ondersteunen en ruimte geven om zich te ontwikkelen.*
3. *Gebruik van de ondergrond zorgvuldig afwegen en meenemen in een bredere visie op de fysieke leefomgeving.*
4. *Circulariteit bevorderen via samenwerking in de regio en het opzetten van collectieve initiatieven.*
5. *Beleid ontwikkelen dat inzet op dubbel ruimtegebruik en het combineren van functies waar dat mogelijk en wenselijk is.*

Wonen, leegstand en sociale samenhang

Het buitengebied verandert. Boeren stoppen, gebouwen komen leeg te staan en jongeren trekken weg. Tegelijk ontstaat ruimte voor nieuwe woonvormen, zoals hofjes of collectief wonen. Daarbij is het belangrijk dat nieuwe woningen passen in het landschap én bijdragen aan sociale binding. Leegstaande boerderijen kunnen worden herbestemd voor wonen, werken of zorg. Maar regelgeving vormt vaak een belemmering. Ook het verdwijnen van scholen en voorzieningen ondermijnt de samenhang in dorpen en lintbebouwingen. De sociale cohesie verschilt sterk tussen gebieden – met name tussen veen- en zandgronden.

Uitdagingen voor leefbaarheid en herontwikkeling in het landelijk gebied

1. *Leegstand in het buitengebied tegengaan en herbestemming mogelijk maken waar dat past bij de omgeving.*
2. *Nieuwe woonvormen, zoals hofwonen, zo vormgeven dat ze het landschap versterken en bijdragen aan sociale verbondenheid.*
3. *Basisscholen en andere voorzieningen behouden als fundament voor leefbaarheid en sociale samenhang.*
4. *Beleidskaders aanpassen zodat herontwikkeling eenvoudiger en sneller kan verlopen.*
5. *Rekening houden met verschillen in sociale structuur tussen gebieden, zoals het veen en het zand, bij het maken van beleid.*

Toerisme, beleving en betrokkenheid

Het landelijk gebied van Aa en Hunze trekt toeristen, maar die druk moet wel worden gestuurd. Kwetsbare gebieden vragen om bescherming. Tegelijk kan toerisme bijdragen aan bewustwording en beleving. Educatieve projecten zoals 'Onze Hunze' laten zien hoe leerlingen de waarde van het landschap leren kennen. Ook agrariërs kunnen bijdragen aan het vertellen van het verhaal van het gebied. Wandelroutes, erfgoed en natuur kunnen zo beter worden benut, mits de balans met rust en natuurherstel wordt bewaakt. Bewonersbetrokkenheid is een belangrijke succesfactor voor beleid.

Uitdagingen voor toerisme, educatie en beleving van het landschap

1. *Educatie en beleving van het landschap versterken, bijvoorbeeld via scholen, routes en informatiepunten.*
2. *Agrariërs en bewoners betrekken bij het vertellen van het verhaal van het landschap, zodat het leeft en herkenbaar blijft.*
3. *Dorpsgerichte betrokkenheid voortzetten en ondersteunen, zodat initiatieven van onderop blijven groeien.*
4. *Kwetsbare natuur beschermen tegen overbelasting door recreatie, met heldere keuzes en passende maatregelen.*

Ondernemen

Toerisme en recreatie

Het toerisme groeit, maar brengt ook spanningen met zich mee. Er is vastgoedontwikkeling die niet primair gericht is op toeristische verhuur, en ook permanente bewoning van recreatieparken komt voor. De gemeente moet hierin keuzes maken. Tegelijkertijd vraagt het behoud van natuur om zorgvuldige afwegingen. Toegankelijkheid voor bezoekers is belangrijk, maar kan botsen met het beschermen van kwetsbare gebieden. Dit vraagt om maatwerk en duidelijke geleiding van dagrecreatie.

Voor gebieden zoals De Hunze speelt ook de beleefbaarheid een rol: hoe kunnen bezoekers het landschap ervaren zonder dat dit ten koste gaat van natuurwaarden? De recreatiedruk, vooral in gevoelige natuurgebieden, vraagt om handhaving en duidelijke regels. De gemeente wil bovendien terughoudend zijn met de vestiging van fastfoodketens, vanwege zorgen over gezondheid en overgewicht.

Uitdagingen voor toerisme

1. *Heldere keuzes maken over de (on)mogelijkheden van permanente bewoning op recreatieterreinen.*
2. *Recreatief vastgoed richten op toeristisch gebruik, en niet laten verworden tot oplossing voor woningbehoefte.*
3. *Kwetsbare natuurgebieden beschermen tegen recreatiedruk, met aandacht voor goede begeleiding en handhaving.*
4. *De beleefbaarheid van De Hunze versterken op een manier die past bij de natuur en het landschap.*
5. *Bewust omgaan met de toelating van ongezonde horeca, zoals fastfoodketens, om de volksgezondheid te beschermen.*

Bedrijventerreinen en lokale economie

Voor de lokale economie is het belangrijk dat er voldoende ruimte blijft voor bedrijven. De gemeente kan daarbij sturen op het soort kavels dat beschikbaar is, door categorisering en het stimuleren van een groene en eenduidige uitstraling van terreinen. Bedrijventerreinen moeten aantrekkelijk zijn, maar ook passen in het landschap.

Leren en werken moeten elkaar versterken. Leerbedrijven zijn van waarde en het is van belang dat deze blijven bestaan in de gemeente. Ook kan de gemeente een rol spelen in het behouden en versterken van de lokale werkgelegenheid, met aandacht voor de aansluiting tussen onderwijs en praktijk.

Uitdagingen voor toekomstgerichte lokale economie

1. *Lokale bedrijven voldoende ruimte geven om uit te breiden, op locaties die passen bij hun functie en de omgeving.*
2. *Gericht sturen op het type kavels, zodat bedrijventerreinen goed zijn ingepast en voorbereid op de toekomst.*
3. *Zorgen voor een groene, samenhangende uitstraling van bedrijventerreinen die aansluit bij het omliggende landschap.*
4. *De positie van leerbedrijven versterken, zodat jongeren lokaal kunnen worden opgeleid en behouden blijven voor de regio.*
5. *De aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt structureel aandacht geven binnen het economisch beleid.*

Agrarische sector

De agrarische sector blijft een belangrijke motor voor werkgelegenheid in Aa en Hunze. Tegelijkertijd verandert de rol van boeren. Er is behoefte aan ruimte voor nevenactiviteiten, zoals agrotourisme. Agrariërs leveren niet alleen voedsel, maar dragen ook bij aan landschap, biodiversiteit en recreatie. Die multifunctionele rol vraagt om erkenning en ondersteuning.

Bij de vestiging en uitbreiding van agrarische bedrijven is aandacht nodig voor waterkwaliteit en ecologie. Zo zijn er zorgen over het gebruik van medicijnen in relatie tot de visstand. Individuele Behandelingssystemen voor afvalwater (IBA) blijken in sommige gevallen niet toereikend. De gemeente moet hierop alert zijn in haar vergunningverlening en beleid.

Uitdagingen voor een vitale en multifunctionele landbouwsector

1. *Agrariërs meer ruimte geven voor nevenactiviteiten, zoals agrotourisme, educatie of streekverkoop, passend bij hun bedrijf en locatie.*
2. *Beleid afstemmen op het belang van de landbouw voor de lokale werkgelegenheid en economie.*
3. *Meer oog hebben voor de invloed van agrarische bedrijven op hun omgeving, en zoeken naar een goede balans.*
4. *Werken aan verbetering van IBA-systemen op plekken waar deze niet voldoen, met aandacht voor gezondheid en milieukwaliteit.*
5. *Het multifunctionele karakter van de landbouwsector actief ondersteunen binnen het ruimtelijk beleid.*

Bereikbaarheid en voorzieningen

De bereikbaarheid van dorpen en bedrijvigheid is een aandachtspunt. Vooral het openbaar vervoer biedt nog onvoldoende verbindingen, wat een knelpunt vormt voor ondernemers, werknemers en toeristen. Daarnaast speelt de beschikbaarheid van basisvoorzieningen zoals kinderopvang en goede thuiswerkfaciliteiten een steeds belangrijkere rol. Werken vanuit huis vraagt om voldoende ondersteuning, ook in de kleinere kernen.

De rol van winkels en horeca verandert. Het verdwijnen van winkels wordt minder als een probleem gezien, zolang er maar ontmoetingsplekken in dorpen blijven. Die zijn essentieel voor de leefbaarheid en sociale samenhang.

Uitdagingen voor leefbaarheid en voorzieningen in veranderende dorpen

1. *De bereikbaarheid met het openbaar vervoer verbeteren, vooral voor kleinere kernen waar de verbindingen onder druk staan.*
2. *Thuiswerken beter mogelijk maken, met aandacht voor goede werkplekken en digitale voorzieningen.*
3. *Zorgen voor voldoende en toegankelijke kinderopvang, ook in kleinere dorpen waar voorzieningen onder druk staan.*
4. *Ontmoetingsplekken behouden als belangrijke sociale voorzieningen, ook wanneer winkels verdwijnen.*
5. *Inspelen op veranderende functies van horeca en detailhandel, met flexibel beleid dat ruimte biedt voor maatwerk.*

Overzicht waarden en kwaliteiten

Leefbaarheid

<i>gemeenschapskracht/noaberschap: rust, zorgen voor elkaar (7x)</i>	<i>schone lucht en waterkwaliteit (4x)</i>	<i>veiligheid en gezondheid (2x)</i>
<i>bereikbaarheid hulpdiensten en bluswatervoorzieningen</i>	<i>goede leefomgeving</i>	<i>voorzieningen dichtbij (onderwijs, OV)</i>
<i>groen/natuurwaarden</i>	<i>dorpsondersteuning en verdeling via gemeente</i>	<i>korte lijnen en laagdrempeligheid</i>
<i>participatie: samen organiseren van het dorp</i>	<i>ieder z'n eigen expertise</i>	<i>samen doen (verschillen tussen kernen)</i>

Landelijk gebied

<i>rust, ruimte, natuur, bossen (17x)</i>	<i>sterke agrarische sector (8x)</i>	<i>cultuurhistorisch erfgoed (5x)</i>
<i>samenhang landschap, recreatie, natuur, landbouw en wonen (3x)</i>	<i>verschillen in hoogte in landschap en biodiversiteit (2x)</i>	<i>veenkoloniaal landschap</i>
<i>oude historie van wonen en voedselproductie</i>	<i>Hondsrug en natuurgebied Hondsrug</i>	<i>landschappelijke kenmerken en overgangen (gradiënten)</i>
<i>tijdlagen zichtbaar</i>	<i>diversiteit landschap</i>	<i>karakteristiek landschap</i>
<i>balans tussen natuur, recreatie en toerisme</i>	<i>prachtig open gebied</i>	